Barış Masasına Doğru

Mudanya ile silahlı mücadele bitti, sıra **kalıcı bir barış** imzalayıp yeni Türk devletinin bağımsızlığını dünyaya kabul ettirmeye geldi. Askerî zaferler şimdi **siyasi zaferle** taçlandırılacaktı. TBMM, barışı **Misakımillî** doğrultusunda yapmak istiyordu; İtilaf Devletleri ise Osmanlı'dan aldıkları ayrıcalıkları, özellikle **kapitülasyonları** korumak istiyordu.

BUNU UNUTMA

Lozan, Millî Mücadele'nin **diplomatik (siyasi) safhasının** en önemli adımıdır.

Lozan'da barış görüşmeleri (temsilî)

Neden İzmir, neden Lozan?

Mustafa Kemal konferansın **İzmir'de** yapılmasını istedi. Böylece heyetle kolayca haberleşilecek, görüşmeler yakından izlenecek ve Yunanların İzmir ile Batı Anadolu'da yaptığı **tahribat dünyaya gösterilecekti**. İtilaf Devletleri ise konferansın **tarafsız** bir ülke olan **İsviçre'nin Lozan** şehrinde toplanmasına karar verdi.

İki hükûmete davet ve saltanatın kaldırılması

İtilaf Devletleri **28 Ekim 1922'de** TBMM Hükûmetinin yanında, Mudanya ile hukuken yok saydıkları **İstanbul Hükûmetini** de konferansa çağırdı. Amaçları, **Londra Konferansı'nda** olduğu gibi iki hükûmet arasında **ikilik çıkarıp** Türk tarafını zor durumda bırakmaktı. TBMM **1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırdı**. Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığı resmen sona erdi; Türk milletini tek başına **TBMM temsil etti** ve İtilaf Devletleri'nin oyunu bozuldu.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Mustafa Kemal'in **Ermeni meselesi** ve **kapitülasyonlarda** taviz verilmemesini istemesi, **tam bağımsızlığa** ve ekonomik bağımsızlığa verdiği önemi gösterir.

Türk heyeti

- Heyetin başkanlığına, Mudanya görüşmelerini başarıyla yürüten **İsmet Paşa** getirildi. Yusuf Kemal Bey istifa edince İsmet Paşa **Dışişleri Bakanı** oldu.
- Heyete Bakanlar Kurulunca **14 maddelik bir talimat** verildi.
- Mustafa Kemal **Ermeni meselesi** ve **kapitülasyonlar** konusunda kesinlikle taviz verilmemesini emretti.
- **Tam bağımsızlıktan** hiçbir şekilde ödün verilmeyecekti.
- İstekler kabul edilmezse heyete **görüşmeleri kesip dönme** yetkisi verildi.

Mustafa Kemal Lozan için ne dedi?

Mustafa Kemal'e göre Lozan, Türk milletine karşı yüzyıllardan beri hazırlanmış ve **Sevr ile tamamlandığı sanılan büyük bir yok etme girişiminin** sonuçsuz kaldığını bildiren bir belgedir. Lozan'la Sevr **tarihe gömüldü**. Bu yüzden Lozan'ı öbür barış önerileriyle karşılaştırmayı gereksiz buldu.

Lozan Konferansı

Konferansta kimler vardı?	Açıklama
Katılanlar	TBMM Hükûmeti, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya (Sırp-Hırvat-Sloven Devleti)
Yalnız Boğazlar görüşülürken	**Sovyet Rusya** ve **Bulgaristan** (Karadeniz'e kıyıları olduğu için)
Gözlemci	Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Birinci evre (20 Kasım 1922-4 Şubat 1923)

Konferans **20 Kasım 1922'de** başladı, konulara göre komisyonlar kuruldu. Bazı konularda anlaşma sağlandı ama **Musul, Boğazlar, kapitülasyonlar, Osmanlı borçları, azınlıklar, savaş tazminatı, nüfus mübadelesi** ve yeni sınırlar konusunda uzlaşılamadı. İtilaf Devletleri Osmanlı'dan aldıkları ayrıcalıkları ve Orta Doğu'daki çıkarlarını kaybetmek istemiyor, Millî Mücadele'nin başarılarını yok sayıp **Sevr'i esas alıyordu**. İngiltere Dışişleri Bakanı **Lord Curzon'dan** sonra söz alan İsmet Paşa şöyle dedi: **"Çok ıstırap çektik, çok kan akıttık, bütün medeni milletler gibi hürriyet ve bağımsızlık istiyoruz."** Görüşmeler çıkmaza girdi; **4 Şubat 1923'te** konferans kesildi ve Türk heyeti yurda döndü.

DİKKAT!

Görüşmeler kesilince Mustafa Kemal Türk ordularını **Boğazlar ve Musul** üzerine sevk etti; yeni bir savaş ihtimali doğdu. Ancak taraflardan hiçbiri yeniden savaşı göze alamadı.

Ara dönemde yurtta

17 Şubat 1923'te İzmir'de **Türkiye İktisat Kongresi** toplandı. Batılı devletlere, Türk milletinin siyasi bağımsızlık kadar **ekonomik bağımsızlığa** da önem verdiği ve **kapitülasyonların kesinlikle kaldırılması** gerektiği mesajı verildi. **1 Nisan 1923'te** I. TBMM'de **seçimlerin yenilenmesine** karar verildi.

İkinci evre ve imza

Diplomatik çabalarla görüşmeler **23 Nisan 1923'te** yeniden başladı. Yaklaşık üç ay süren çetin pazarlıklardan sonra **24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması** imzalandı. Ekler hariç **143 maddeden** oluşan antlaşmayı **TBMM 23 Ağustos 1923'te** onayladı.

Kronoloji

11 Ekim 1922 Mudanya → **28 Ekim 1922** Lozan'a davet → **1 Kasım 1922** saltanatın kaldırılması → **20 Kasım 1922** konferansın açılması → **4 Şubat 1923** görüşmelerin kesilmesi → **17 Şubat 1923** İzmir İktisat Kongresi → **23 Nisan 1923** görüşmelerin yeniden başlaması → **24 Temmuz 1923** imza → **23 Ağustos 1923** TBMM'nin onayı → **6 Ekim 1923** Türk ordusunun İstanbul'a girişi

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Lozan'da İsmet Paşa'nın kararlı tutumu ve **Türk ordusunun gücü**, masadaki başarının temeliydi. Askerî zafer olmasaydı diplomatik zafer de olmazdı.

Lozan neden zorlu geçti?

Lozan'da yalnız Millî Mücadele savaşlarının sonuçları konuşulmadı. **Osmanlı'dan kalan, asırları aşan** sorunlar da masaya geldi: kapitülasyonlar, devlet borçları, azınlıklar, Fener Rum Patrikhanesi ve Boğazlar. Bu yüzden Lozan, **asırların hesaplaşması** olarak da görülür.

Lozan Barış Antlaşması'nın Maddeleri

Konu	Lozan Barış Antlaşması'na göre (24 Temmuz 1923)
Batı sınırı (Yunanistan ve Bulgaristan)	Yunanistan ve Bulgaristan ile batı sınırı çizildi; Yunanistan ile sınır **Meriç Nehri** oldu. **Doğu Trakya** Türkiye'ye, **Batı Trakya** Yunanistan'a bırakıldı.
Adalar	**Gökçeada** ve **Bozcaada** Türkiye'ye; Midilli, Sakız, Sisam gibi diğer Ege adaları Yunanistan'a; **On İki Ada** İtalya'ya bırakıldı.
Güney sınırı (Suriye)	Fransızlarla imzalanan **Ankara Antlaşması (1921)** olduğu gibi kabul edildi; **Hatay** sınır dışında kaldı.
Irak sınırı (Musul)	**Anlaşma sağlanamadı.** Sorunun barıştan sonraki **9 ay içinde** Türkiye ile İngiltere arasında ikili görüşmelerle çözülmesine karar verildi.
Kapitülasyonlar	**Tamamen kaldırıldı.** Ekonomik bağımsızlığın önündeki engel kalktı.
Osmanlı borçları	**Düyûn-ı Umûmiye İdaresi kaldırıldı.** Borçlar Osmanlı'dan ayrılan devletlerle Türkiye arasında **paylaştırıldı**; borçların alacaklıların istediği altın yerine **kâğıt para (Fransız frangı)** ile ödenmesi kararlaştırıldı.
Boğazlar	Yönetimi, **başkanı Türk olan uluslararası bir komisyona** verildi (Milletler Cemiyeti güvencesinde). İki yakası **askerden arındırılacak** (İstanbul Boğazı'nda 15'er km); barış zamanında ticaret gemilerinin geçişi serbest olacak.
Azınlıklar	Türkiye'deki bütün azınlıklar **Türk vatandaşı** sayıldı; Türklerle her alanda eşit olacaklar.
Nüfus mübadelesi	Türkiye'deki **Rumlarla** Yunanistan'daki **Türkler** yer değiştirecek. **İstanbul'daki Rumlar** ile **Batı Trakya'daki Türkler** mübadele dışında tutuldu.
Savaş tazminatı	Yunanistan Türkiye'ye verdiği zararlar için tazminat ödeyecekti; ödemek yerine **Meriç'in batısındaki Karaağaç'ı** Türkiye'ye bıraktı.
Yabancı okullar	Osmanlı Dönemi'nde açılmış yabancı okullar **Türk kanunlarına** bağlı olacak, **denetimi Türkiye'ye** bırakıldı.
Fener Rum Patrikhanesi	**İstanbul'da kalacak**; **siyasi yetkileri** kaldırıldı, **ekümenik (evrensel)** olamayacak, Türkiye aleyhine faaliyette bulunmayacak. Denetimi Türkiye'de, patrik seçiminde Türkiye'nin etkisi olacak.
Ermeni meselesi	Anadolu'da bir **Ermeni devleti kurulmasından vazgeçildi**.
İstanbul	İtilaf kuvvetleri antlaşmanın onaylanmasından sonra **6 hafta içinde** İstanbul'u boşaltacak.

Mübadele ne demek?

Nüfus mübadelesi, iki ülke arasında belirli halk topluluklarının karşılıklı olarak **yer değiştirmesidir**. Türkiye azınlıkların tamamının Türk vatandaşı sayılmasını istedi; Yunanistan buna itiraz edince Rumlarla Türklerin yer değiştirmesine karar verildi.

BUNU UNUTMA

Karaağaç, Edirne'nin Meriç'in batısında kalan bölgesidir.

Türk ordusu İstanbul'da (temsilî)

İstanbul kurtuluyor

Lozan'ın onaylanmasından sonra İtilaf kuvvetleri şehri boşaltmaya başladı; **1 Ekim 1923'te** boşaltma protokolü imzalandı. Yabancı komutanlar **Dolmabahçe Sarayı** önünde **Türk bayrağını selamlayarak** ayrıldı. **6 Ekim 1923'te** Şükrü Naili Paşa komutasındaki Türk askerleri halkın coşkusu arasında İstanbul'a girdi. Yaklaşık **beş yıllık işgal** sona erdi.

Sevr mi, Lozan mı?

Lozan'ın bize neler kazandırdığını en iyi, Osmanlı'nın imzaladığı **Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)** ile karşılaştırarak anlarız.

Konu	Sevr Antlaşması'na göre	Lozan Antlaşması'na göre
Sınırlar ve toprak	Anadolu'nun büyük kısmı paylaşılacaktı: Batı Anadolu, Doğu Trakya ve Ege adaları Yunanistan'a; Antalya, Konya, İç Batı Anadolu ve On İki Ada İtalya'ya; Antep, Urfa, Mardin ve Suriye Fransa'ya. İstanbul, azınlık hakları gözetilmezse Türklerden alınacaktı.	Misakımillî büyük ölçüde gerçekleşti. **Anadolu ve Doğu Trakya** Türkiye'nin oldu; Hatay, Musul, Batı Trakya ve bazı Ege adaları dışında yurt bütünlüğü sağlandı.
Ermeni meselesi	**Doğu Anadolu'da** iki yeni devlet (biri Ermeni devleti) kurulacaktı.	Anadolu'da Ermeni devleti kurulmasından **vazgeçildi**.
Boğazlar	**Savaşta ve barışta** bütün devletlerin gemilerine açık olacak; ayrı bayrağı ve bütçesi olan, **aralarında Türk üye bulunmayan** uluslararası bir komisyon yönetecekti.	**Başkanı Türk olan** uluslararası bir komisyon yönetecek; iki yakası askerden arındırılacak.
Kapitülasyonlar	İtilaf Devletleri vatandaşları lehine **genişletilerek yeniden** uygulanacaktı.	**Tamamen kaldırıldı.**
Mali durum ve borçlar	Bir **mali komisyon** Osmanlı bütçesini denetleyecekti; gelir kaynaklarına el konacaktı.	Düyûn-ı Umûmiye kaldırıldı, borçlar paylaştırıldı.
Azınlıklar	Azınlıklara verilen haklar **genişletilecek**, Türklerden fazla hak tanınacaktı.	Bütün azınlıklar **Türk vatandaşı**; Türklerle eşit. İç işlerimize karışılması önlendi.
Savaş tazminatı	Osmanlı, İtilaf Devletleri'nin savaş masraflarını ve zararlarını **ödeyecekti**.	Türkiye ödemedi; **Yunanistan** tazminat yerine Karaağaç'ı verdi.
Ordu	**Zorunlu askerlik kalkacak**; ordu jandarma dâhil **50.700 kişiyle** sınırlı ve gönüllülerden oluşacak. **Tank, ağır makineli tüfek, top ve uçak** olmayacak; donanma **13 savaş gemisini** geçmeyecek.	Türk ordusuna **sınırlama getirilmedi**.
Geçerliliği	Mebusan Meclisi onaylamadığı için **hukuken geçersiz**; TBMM tanımadı, **"ölü doğmuş"** bir antlaşma oldu.	TBMM onayladı; I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanıp **günümüzde de geçerli** olan antlaşmadır.

DİKKAT!

Lozan'daki Boğazlar maddesi de Sevr'deki gibi **egemenlik haklarımızı kısıtlar**. "Başkanı Türk" ifadesi yanıltmasın!

Misakımillî ne istiyordu?	Lozan'da ne oldu?
Kapitülasyonlar kaldırılacak.	Tamamen kaldırıldı; istek **gerçekleşti**.
Azınlık hakları, komşu ülkelerdeki Müslümanlara tanınan haklar ölçüsünde olacak.	Azınlıklar Türk vatandaşı sayıldı; istek **gerçekleşti**.
İstanbul ve Marmara'nın güvenliği sağlanırsa Boğazlar ticarete açılabilir.	Boğazlar uluslararası komisyona bırakıldı; **kısmen** gerçekleşti.
Mondros'ta işgal edilmemiş yurt bölünemez; Batı Trakya'da halkoylaması yapılacak.	Toprakların büyük kısmı kurtarıldı, **büyük ölçüde gerçekleşti**; ama Musul çözülemedi, Hatay ve Batı Trakya sınır dışında kaldı.

Lozan'da kalan	Sonra nasıl çözüldü?	Sonucu
Musul	Ankara Antlaşması (**5 Haziran 1926**)	Musul, İngiliz mandasındaki **Irak'a** bırakıldı.
Boğazlar	Montrö Boğazlar Sözleşmesi (**20 Temmuz 1936**)	Komisyon kaldırıldı; Boğazlarda **Türk egemenliği** sağlandı.
Hatay	Hatay Meclisinin kararı (**1939**)	Hatay **Türkiye'ye katıldı**.

Lozan'ın Önemi

Lozan'da çözülemeyen ya da aleyhimize çözülen sorunlar

- **Musul (Irak sınırı):** Çözülemedi, Türkiye ile İngiltere arasındaki ikili görüşmelere bırakıldı.
- **Hatay:** Ankara Antlaşması geçerli sayıldı, Fransa mandasındaki Suriye'de kaldı. İleride **lehimize çözülecektir**.
- **Boğazlar:** Uluslararası komisyona bırakıldı, kıyılar askerden arındırıldı. İleride **lehimize çözülecektir**.
- **Adalar:** On İki Ada İtalya'da, diğer Ege adalarının çoğu Yunanistan'da kaldı; **Batı Trakya** Yunanistan'a bırakıldı.

BUNU UNUTMA

Misakımillî sınırlarına **tam olarak ulaşılamadı**. Ama Lozan, Sevr'e göre **çok daha iyi** bir antlaşmadır.

Lozan'ın önemi ve sağladığı kazanımlar

- Yeni Türk devletinin **varlığı ve bağımsızlığı** bütün dünyaca resmen kabul edildi.
- **Misakımillî** büyük ölçüde gerçekleşti.
- Kapitülasyonlar ve Düyûn-ı Umûmiye kalktı; **ekonomik bağımsızlığın** yolu açıldı.
- Sömürge altındaki **mazlum milletlere örnek** oldu.
- **Askerî zaferler siyasi zaferle** sonuçlandı; Kurtuluş Savaşı sona erdi.
- **Sevr** geçersiz kaldı, tarihe gömüldü.
- Türkiye, uluslararası ilişkilerde **eşit ve onurlu** bir devlet olarak tanındı.
- I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanıp **günümüzde de geçerli** olan tek antlaşmadır.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Mondros ile toprakları işgale açılan, Sevr ile varlığı hiçe sayılan Türk milleti, Lozan ile **bağımsızlığını dünyaya tescil ettirdi**. Bu, sömürgecilere karşı kazanılmış bir **var olma zaferidir**.

Kazanım	Hangi bağımsızlık alanı?
Kapitülasyonların kaldırılması	Ekonomik ve hukuki bağımsızlık
Düyûn-ı Umûmiye'nin kaldırılması	Ekonomik (mali) bağımsızlık
Azınlıkların Türk vatandaşı sayılması	Siyasi bağımsızlık (iç işlerine karışılmaması)
Yabancı okulların Türk denetimine girmesi	Kültürel bağımsızlık
Patrikhanenin siyasi yetkilerinin kaldırılması	Siyasi bağımsızlık
Sınırların büyük ölçüde çizilmesi	Siyasi bağımsızlık, yurt bütünlüğü

Kavram kutusu

Ekümenik: Bütün dünyadaki Ortodoksları kapsayan, evrensel. **Tazminat:** Verilen zararın karşılığı olarak ödenen bedel. **Gözlemci:** Görüşmeleri izleyen ama karar ve imzaya katılmayan taraf. **Manda:** Bir ülkenin yönetiminin başka bir devletin denetimine bırakılması.

Kısaca hatırla

Lozan'da **taviz verilmeyenler:** kapitülasyonlar ve Ermeni meselesi. **Çözülemeyen:** Musul. **Sonra lehimize çözülecekler:** Hatay ve Boğazlar. **Tazminat yerine alınan yer:** Karaağaç.

Notlarım

Kazanım: Lozan Antlaşması'nın sağladığı kazanımları analiz eder.

Haritada Lozan Antlaşması

Haritayı okuyalım

- Batı sınırında **Meriç** esas alındı; **Karaağaç** savaş tazminatı karşılığında Türkiye'ye bırakıldı.
- **Gökçeada** ve **Bozcaada** Türkiye'de kaldı; diğer Ege adaları Yunanistan'a, **On İki Ada** İtalya'ya bırakıldı.
- **Hatay** ve **Musul** sorunu çözülemedi; **Boğazlar** başkanı Türk olan uluslararası komisyona bırakıldı.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Lozan ile **Misakımillî büyük ölçüde gerçekleşti**; yeni Türk devleti uluslararası alanda tanındı.

Tekrar edelim

Konu	Sevr	Lozan
Kapitülasyonlar	Genişletildi.	Tamamen kaldırıldı.
Boğazlar	Uluslararası komisyona verildi.	Başkanı Türk olan komisyona bırakıldı, kıyılar askersiz.
Azınlıklar	Ayrıcalık tanındı, yabancı korumasına bırakıldı.	Türk vatandaşı sayıldı, Türk kanunlarına bağlandı.
Ordu	Sayısı sınırlandı, zorunlu askerlik kaldırıldı.	Sınırlama getirilmedi.
Borçlar	İtilaf devletlerinin denetimine bırakıldı.	Paylaştırıldı, taksitle ödenmesi kabul edildi.

Lozan'ın önemi

- Türkiye'nin bağımsızlığı uluslararası alanda tanındı.
- Kapitülasyonlar kaldırıldı.
- Sevr geçersiz hâle geldi.
- Sömürge altındaki milletlere örnek oldu.

Sınırlarımız nasıl çizildi? **Doğu:** Kars Antlaşması (1921). **Güney:** Ankara Antlaşması (1921), Hatay hariç. **Batı:** Lozan Antlaşması (1923), Meriç. **Irak sınırı:** Ankara Antlaşması (1926). **Hatay:** 1939'da katıldı.

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

- ☐ 1. TBMM, Lozan Konferansı öncesinde 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırmıştır.
- ☐ 2. Lozan'da Musul sorunu kesin olarak çözülmüştür.
- ☐ 3. Lozan Antlaşması ile kapitülasyonlar tamamen kaldırılmıştır.
- ☐ 4. Lozan Konferansı'na ABD gözlemci olarak katılmıştır.
- ☐ 5. Sevr Antlaşması'na göre Boğazlar komisyonunun başkanı Türk olacaktı.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Karaağaç	☐	Lozan'da Türk heyetinin başkanı
B) İsmet Paşa	☐	Bozcaada ile birlikte Türkiye'ye bırakılan ada
C) Musul	☐	Lozan'da İngiltere'nin Dışişleri Bakanı
D) Gökçeada	☐	Lozan'da çözülemeyip ikili görüşmelere bırakılan sorun
E) Lord Curzon	☐	Yunanistan'ın tazminat yerine verdiği yer

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **İzmir** **143** **tarafsız** **İstanbul**

1. Konferans, İsviçre gibi ..... bir ülkede toplandı.
2. Lozan'a TBMM ile birlikte ..... Hükûmeti de davet edildi.
3. Mustafa Kemal konferansın ..... şehrinde yapılmasını istedi.
4. Lozan Barış Antlaşması ekler hariç ..... maddeden oluşur.

D. Bilgimi yazıyorum

1. İtilaf Devletleri Lozan'a İstanbul Hükûmetini neden davet etmiştir? TBMM buna karşı ne yapmıştır?

2. Mustafa Kemal Lozan'a giden heyetten hangi iki konuda taviz verilmemesini istemiştir?

3. Kapitülasyonlar konusunu Sevr ve Lozan antlaşmalarına göre karşılaştırınız.

4. Lozan'da çözülemeyen ya da aleyhimize çözülen iki sorunu yazınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!